

- ліквідувати практику коригування міністерством фінансів показників дохідної бази місцевих бюджетів і штучне її збільшення;
- оптимізувати строки надання бюджетних трансфертів з державного бюджету для рівномірного забезпечення фінансовими ресурсами місцевих бюджетів протягом бюджетного року;
- провести системне зміцнення доходів місцевих бюджетів шляхом внесення змін до переліку їх власних і закріплених доходів;
- посилити інвестиційну складову місцевих бюджетів шляхом розширення переліку дохідних джерел бюджету розвитку;
- провести підготовчу роботу щодо своєчасного запровадження передбаченого Податковим кодексом України податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки;
- вдосконалити механізм оподаткування податком на нерухомість для посилення його фіскальної ролі у формуванні місцевих бюджетів;
- запровадити податок на багатство з метою утвердження соціальної справедливості, що є важливим в умовах фінансової кризи.

Література:

1. Офіційний сайт Асоціації міст України – Доступний з: <http://www.auc.org.ua/>.
2. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» – Доступний з: <http://portal.rada.gov.ua/>.

Білоус І. І.

к. е. н., доцент кафедри фінансів

БІДНІСТЬ В УКРАЇНІ, ЇЇ КРИТЕРІЇ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Бідність – це найважливіший негативний феномен, властивий будь-якому суспільному устрою, що відображає загальний стан економіки країни і рівень життя населення, ступінь нерівності і забезпечення прав людини, ефективність реалізації державних економічних та соціальних програм. Дане явище суттєво обмежує можливості людського розвитку, породжує соціальні конфлікти, є загрозою єдності суспільства. Відтак, боротьба з бідністю є одним з головних викликів сьогодення.

Необхідним завданням є зниження рівня бідності не тільки відповідно до доходів населення, але і до так званої багатовимірної бідності, що обумовлена обмеженістю доступу до якісних послуг охорони здоров'я, освіти, комунальних послуг, умов життя.

При проведенні міжнародних порівнянь показників бідності існує проблема, пов'язана з відсутністю єдиного визначення наявного доходу. Лише серед країн Євросоюзу застосовується не менше десятка різних підходів. У міжнародній практиці явище бідності має різні прояви і тому вимагає застосування різних підходів. Найбільш поширені при вимірюванні бідності є абсолютні та відносні показники. Усі країни для оцінки бідності використовують вибіркові обстеження умов життя домогосподарств.

Критерієм визначення абсолютної бідності є прожитковий мінімум. За даними Інституту соціальних досліджень НАН в Україні людей, які виживають на суму менше прожиткового мінімуму, близько 17%. За відносним критерієм, бідним є чверть населення країни.

Найбільш прийнятним для сучасних українських умов є використання відносного критерію – 75% медіанного рівня сукупних витрат у розрахунку на умовно дорослого, що визначається за даними обстеження умов життя домогосподарств. Протягом останніх десяти років за цим критерієм рівень бідності до 2010 року залишався відносно стабільним (на рівні 26–27%). За офіційними даними, рівень бідності в Україні за відносним критерієм у 2011 році склав 24,0%, в 2010 році – 24,1%, а в 2009 році цей показник становив 26,4%. Залишається високим рівень бідності в сільській місцевості (32,3%), який значно перевищує рівень бідності у містах (20,2%).

За міжнародним критерієм розрахунки базуються на рівні видатків на добу. В розвинутих країнах бідними вважаються люди, які мають менше ніж 14 доларів у день. За даними ООН в Україні таких людей – майже 80%. За специфічною для східної Європи та центральної Азії цифрою – 5 доларів США на добу в паритеті купівельної спроможності, то відсоток нужденних є менший. Так, в 2010 році крайня бідність (злиденність) за даним показником знизилася – з 3,5% до 2,5%.

Проте, за нейтральним структурним критерієм [1, с. 52]: сім'я, яка понад 60% своїх ресурсів витрачає на харчування є бідною, в 2010 році відбулося незначне збільшення – з 40,9% до 41,2%.

За даними Інституту соціологічних досліджень, найбіднішими в Україні є сім'ї з дітьми. Вони становлять 35% бідного населення країни. Якщо ж в сім'ях з однією дитиною показники бідності знаходяться на рівні середньоукраїнських значень, то саме починаючи з другої дитини ризики зростають катастрофічно. Тобто, це уже не 24–25%, а 40–41%. За даними Міністерства соціальної політики і праці України рівень бідності у домогосподарствах з дітьми у 2010 році становив 31,3% проти 32% у 2009 році, у домогосподарствах без дітей – відповідно 15,7% проти 19,6%.

Варто зазначити, що зміни щодо ситуації з бідністю в 2010 році відбулися під впливом кризи 2008–2009 років. Держава залишила всі гарантії на попередньому рівні, щоб підтримувати населення з низькими доходами навіть в період гострої кризи. Таким чином, в найменшій мірі кризи відчували саме низькодоходні верстви суспільства, при цьому середньодоходні групи стали отримувати менше як в реальному вираженні, так і в номінальному. Тобто, відбувся перерозподіл від середніх до бідних в доходах суспільства.

Також соціологи застосовують, так звані, суб'єктивні показники, що базуються на вивченні результатів самоідентифікації індивідів, перед якими ставиться завдання оцінити споживчі можливості своїх доходів або віднести себе до певної верстви населення [1, с. 52]. Так, за даними Інституту демографії та соціальних досліджень Національної Академії Наук України на початку 2008 року 12,5% респондентів віднесли себе до злиденних (кому не вистачає навіть на їжу), на початку жовтня 2011 року – 13,8%. 34% респондентів віднесли себе до категорії бідних у 2008 році, а в жовтні 2011-го їх стало значно більше – 41%. Серед злиденних лише 14% мають вищу освіту, а серед бідних – 26%. Відповідно, серед злиденних 50% – це люди віком 60 років та старші, серед бідних таких значно менше – 29%. Рівень життя в селі істотно нижчий, тому серед злиденних значно вища частка жителів села – 41%, ніж серед населення України в цілому. Серед тих, хто відніс себе до злиденних, 58% зазначили, що вони є пенсіонерами, серед бідних таких 36%.

Варто зазначити, що останній етап реалізації комплексної програми з подолання бідності, зокрема стратегія подолання бідності і комплексна програма забезпечення її реалізації на 2002–2009 роки був завершений в 2009 році. Рахункова палата провела аналіз її виконання, і констатувала,

що завдання програми не виконано, стратегічні напрями не досягнуті. На всіх етапах дії програми визначені в ній показники рівня бідності жодного разу не були досягнуті [2].

На виконання Указу Президента «Про невідкладні заходи з подолання бідності» в Україні розроблено та схвалено Кабінетом Міністрів України проект Загальнодержавної програми подолання та запобігання бідності на період до 2015 року [3].

Метою Програми є здійснення заходів до 2015 року, спрямованих на зниження рівня бідності, подолання бідності серед працюючих та сімей з дітьми, особливо багатодітних сімей, а також інших категорій громадян.

Програма визначає основні напрями подолання бідності, зокрема щодо підвищення соціальних стандартів, сприяння зайнятості населення, удосконалення оплати праці, підвищення пенсій, здійснення реформування пенсійної системи, соціального страхування, системи соціального захисту, медичного обслуговування, соціальної підтримки молоді, сімей та захисту прав дітей. Для оцінки бідності передбачається запровадити відповідні критерії, а також моніторинг ефективності виконання Програми.

Таким чином, проблема подолання бідності і сприяння розвитку людського потенціалу є однією з найголовніших для сучасної України. Від її розв'язання значною мірою залежить успішність подальшого соціально-економічного розвитку держави. На нашу думку, соціальна політика України повинна бути направлена, в першу чергу, на стимулювання відкриття нових робочих місць, на ріст середнього класу, оскільки саме в цьому лежить успіх економічної політики держави. Адже, це дасть можливість збільшити доходи працівників і, як наслідок, збільшити витрати державного бюджету на соціальні виплати малозабезпеченим.

Література:

1. Демографічні чинники бідності: монографія / за ред. Е. М. Лібанової. – К. : Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, 2009. – 184 с.
2. Голос UA. Інформаційна агенція. «Рахункова палата: Програма подолання бідності в Україні не виконана». Електронний ресурс: http://www.golosua.com/ua/main/article/politika/20110304_schetnaya-palata-programma-preodoleniya-bednosti-v-ukraine-ne-vyipolnena.

3. Ліга Закон. Державна цільова соціальна програма подолання та запобігання бідності на період до 2015 року. Електронний ресурс: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP111057.html.

4. Офіційний сайт Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В.Птухи НАН України. Електронний ресурс: <http://www.idss.org.ua/>.

5. Указ Президента України «Про Стратегію подолання бідності». Електронний ресурс: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/U637_01.html.

Булавинець В. М.

викладач кафедри фінанси

ПРОБЛЕМИ ПЛАНУВАННЯ ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ СОЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Вихідною умовою ефективності сучасної фінансової політики, спрямованої на підвищення суспільного добробуту, є об'єктивне визначення потреби у необхідних для цього фінансових ресурсах, особливо в частині видатків місцевих бюджетів соціального призначення. Це привертає пильну увагу як науковців, так і практиків до питань належної організації бюджетного планування на локальному рівні.

Фінансова теорія передбачає можливість використання на практиці багатьох методів планування бюджетних показників, серед яких найбільш відомими є балансовий, нормативний, аналітичний (екстраполяції), прямого рахунку. Зважаючи на переваги та недоліки кожного з них, жоден з цих методів не може вважатися довершеним. Тому, у наукових колах широко пропагується доцільність запровадження програмно-цільового методу планування і виконання місцевих бюджетів, який у зарубіжній практиці довів свою ефективність. Він дає змогу чітко встановити пріоритети в межах існуючих фіскальних обмежень, а також отримати зворотну інформацію від населення про рівень задоволення послугами, наданими за рахунок бюджетних коштів [1, с. 6].

Однак, нині бюджетне планування в Україні базується на застарілій методологічній основі, позбавленій стимулів до ефективного використання бюджетних коштів та більш повного врахування інтересів та очікувань громадян. Зокрема, розрахунок видатків місцевих бюджетів соціального